

Začetni arheološki strukturni pregled osrednjega dela območja
poznoantične višinske naselbine na sv. Jakobu nad Potočami
ter dokumentiranje in asanacija dveh testnih sond iz leta 1985

(parc. št. 1325/3 k.o. 2083 - Breg ob Kokri)

Poročilo o posegu

Izvajalec:

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta (Oddelek za arheologijo)

Naročnik:

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije

Poljanska cesta 40, 1000 Ljubljana

Nadzornica:

Judita Lux, univ. dipl. arheol., višja konservatorica

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območna enota Kranj

Kulturnovarstveni pogoji-potrditev metode, ZVKDS OE Kranj

št. 35101-0190/2020-4 z dne 21. 2. 2020

Avtorji poročila:

doc. dr. Andrej Gaspari, univ. dipl. arheol.

asist. Manca Vinazza, univ. dipl. arheol.

Ljubljana, marec 2020

Kazalo

Seznam slik, preglednic, tabel in prilog	..... str. 3
Podatki o raziskavi	..... str. 5
Uvod	..... str. 6
Opis motivov in ciljev posega	..... str. 6
Naloge in postopki	..... str. 7
Sestava raziskovalne ekipe	..... str. 7
Seznam uporabljene tehnične opreme	..... str. 7
Protokol meritev	..... str. 7
Povzetek delovnega dnevnika o poteku in okoliščinah del	..... str. 8
Asanacija sond	..... str. 10
Sonda 1/2020 = 4/1985	..... str. 10
Sonda 2/2020 = 3/1985	..... str. 17
Začetni strukturni pregled osrednjega dela poznoantične naselbine	..... str. 21
Uvod	..... str. 21
Terenski razvid	..... str. 25
Literatura	..... str. 33
Podatki o arhivu najdišča	..... str. 34

Seznam slik, preglednic, tabel in prilog

- Slika 1: Sv. Jakob nad Potočami (DSC 7525; 11. 3. 2020; foto: A. Gaspari)
- Slika 2: Sv. Jakob nad Potočami. Začetek del v sondi 1/2020 = 4/1985 (DSC 7488; 10. 3. 2020; foto: A. Gaspari)
- Slika 3: Sv. Jakob nad Potočami. Začetek del v sondi 1/2020 = 4/1985 (DSC 7490; 10. 3. 2020; foto: A. Gaspari)
- Slika 4: Sv. Jakob nad Potočami. Meritve v sondi 1/2020 = 4/1985 (DSC 7490; 10. 3. 2020; foto: A. Gaspari)
- Slika 5: Sv. Jakob nad Potočami. Meritve v sondi 2/2020 = 3/1985 (DSC 7757; 11. 3. 2020; foto: A. Gaspari)
- Slika 6: Sv. Jakob nad Potočami. Sonda 1/2020=4/1985 pred čiščenjem (DSC 7448; 10. 3. 2020; foto: Andrej Gaspari)
- Slika 7: Sv. Jakob nad Potočami. Sonda 1/2020=4/1985 pred čiščenjem (DSC 7448; 10. 3. 2020; foto: A. Gaspari)
- Slika 8: Sv. Jakob nad Potočami. Po odstranitvi listja v sondi 1/2020 = 4/1985 (DSC 7468; 10. 3. 2020; foto: A. Gaspari)
- Slika 9: Sv. Jakob nad Potočami. Kamnito zasutje sonde 1/2020 = 4/1985. Pogled proti severu (DSC 7496; 10. 3. 2020; foto: A. Gaspari)
- Slika 10: Sv. Jakob nad Potočami. Sonda 1/2020 = 4/1985. Nasutje za hodno površino v objektu A. Pogled proti jugu (DSC 7556; 11. 3. 2020; foto: A. Gaspari)
- Slika 11: Sv. Jakob nad Potočami. Sonda 1/2020 = 4/1985. Nasutje za hodno površino v objektu A. Pogled proti severu (DSC 7552; 11. 3. 2020; foto: A. Gaspari)
- Slika 12: Sv. Jakob nad Potočami. Sonda 1/2020 = 4/1985. Ruševinska plast nad nasutjem za hodno površino v objektu A. Pogled proti zahodu (DSC 7575; 11. 3. 2020; foto: A. Gaspari)
- Slika 13: Sv. Jakob nad Potočami. Sonda 1/2020 = 4/1985. Zasipanje in sanacija. Pogled proti jugu (DSC 7675; 11. 3. 2020; foto: A. Gaspari)
- Slika 14: Sv. Jakob nad Potočami. Sonda 1/2020 = 4/1985. Ureditvev po koncu posega. Pogled proti severu (DSC 7696; 12. 3. 2020; foto: A. Gaspari)
- Slika 15: Sv. Jakob nad Potočami. Sonda 2/2020 = 3/1985 pred čiščenjem (DSC 7475; 10. 3. 2020; foto: A. Gaspari)
- Slika 16: Sv. Jakob nad Potočami. Sonda 2/2020 = 3/1985. Nasutje za hodno površino v objektu B. Pogled proti severu (DSC 7685; 12. 3. 2020; foto: A. Gaspari)
- Slika 17: Sv. Jakob nad Potočami. Sonda 2/2020 = 3/1985. Nasutje za hodno površino in severovzhodni kot objekta B. Pogled proti severu (DSC 7626; 11. 3. 2020; foto: A. Gaspari)
- Slika 18: Sv. Jakob nad Potočami. Sonda 2/2020 = 3/1985. Zasipanje in asanacija (DSC 7765; 12. 3. 2020; foto: A. Gaspari)
- Slika 19: Sv. Jakob nad Potočami. Sonda 2/2020 = 3/1985. Ureditvev po koncu posega (DSC 7767; 12. 3. 2020; foto: A. Gaspari)
- Slika 20: Sv. Jakob nad Potočami. Pogled proti zahodu (DJI 0814; 11. 3. 2020; foto: A. Gaspari)
- Slika 21: Sv. Jakob nad Potočami. Pogled z juga. Puščica označuje lego objekta I (DJI 0833; 11. 3. 2020; foto: A. Gaspari)
- Slika 22: Sv. Jakob nad Potočami. Pogled z jugovzhoda (DJI 0789; 10. 3. 2020; foto: A. Gaspari)
- Slika 23: Sv. Jakob nad Potočami. Pogled s severa (DJI 0822; 11. 3. 2020; foto: A. Gaspari)
- Slika 24: Sv. Jakob nad Potočami. Pogled z jugozahoda (DJI 0643; 24. 1. 2020; foto: A. Gaspari)
- Slika 25: Sv. Jakob nad Potočami. Objekti Pogled s severozahoda (DJI 0636; 24. 1. 2020; foto: A. Gaspari)
- Slika 26: Sv. Jakob nad Potočami. Preliminarni načrt struktur in površinskih značilnosti (izdelal: A. Gaspari; podlaga: gisportal.gov.si; Register kulturne dediščine; © GURS, Ministrstvo za kulturo).
- Slika 27: Sv. Jakob nad Potočami. Objekt B. Pogled proti severovzhodu (DSC 6668; 24. 1. 2020; foto: A. Gaspari)
- Slika 28: Sv. Jakob nad Potočami. Objekt A. Pogled proti zahodu (DSC 7750; 12. 3. 2020; foto: A. Gaspari)
- Slika 29: Sv. Jakob nad Potočami. Objekt G. Pogled proti jugovzhodu (DSC 7703; 11. 3. 2020; foto: A. Gaspari)
- Slika 30: Sv. Jakob nad Potočami. Objekt G. Pogled proti vzhodu (DSC 7780; 11. 3. 2020; foto: A. Gaspari)
- Slika 31: Sv. Jakob nad Potočami. Presledek med objektoma G in A. Pogled proti zahodu (DSC 7705; 12. 3. 2020; foto: A. Gaspari)
- Slika 32: Sv. Jakob nad Potočami. Os južnega roba pozidanega prostora naselbine. Pogled proti zahodu (DSC 7709; 12. 3. 2020; foto: A. Gaspari)
- Slika 33: Sv. Jakob nad Potočami. Podporni zid južno od objekta G. Pogled proti severozahodu (DSC 7712; 12. 3. 2020; foto: A. Gaspari)
- Slika 34: Sv. Jakob nad Potočami. Obzidan prehod med podpornima zidovima južno od objektov G in A. Pogled proti severozahodu (DSC 7718; 12. 3. 2020; foto: A. Gaspari)
- Slika 35: Sv. Jakob nad Potočami. Objekt H. Pogled proti severozahodu (DSC 7722; 12. 3. 2020; foto: A. Gaspari)
- Slika 36: Sv. Jakob nad Potočami. Terasasta izravnava zahodno od objekta C. Pogled proti jugozahodu (DSC 7727; 12. 3. 2020; foto: A. Gaspari)
- Slika 37: Sv. Jakob nad Potočami. Objekt C. Pogled proti jugozahodu (DSC 7728; 12. 3. 2020; foto: A. Gaspari)
- Slika 38: Sv. Jakob nad Potočami. Objekt D. Pogled proti zahodu (DSC 7734; 12. 3. 2020; foto: A. Gaspari)
- Slika 39: Sv. Jakob nad Potočami. Objekta E in F. Pogled proti zahodu (DSC 7740; 12. 3. 2020; foto: A. Gaspari)

Slika 40: Sv. Jakob nad Potočami. Serpentina domnevne poti k presledku med objektoma G in A. Pogled proti jugovzhodu (DSC 7742; 12. 3. 2020; foto: A. Gaspari)

Slika 41: Sv. Jakob nad Potočami. Objekt I. Pogled proti severovzhodu (IMG 8832; 11. 4. 2015; foto: A. Gaspari)

Podatki o raziskavi

1. Številka kulturnovarstvenega soglasja za raziskavo: /
2. Koda raziskave: /
3. Ime najdišča: Poznoantična višinska naselbina pri sv. Jakobu nad Potočami
4. Naselje: Potoče
5. Občina: Preddvor
6. Katastrske reference: parc. št. 1325/3 k.o. 2083 - Breg ob Kokri
7. Lastnik zemljišč: Jutta Maria Auersperg, Potoče 027B, 4205 Preddvor
8. Kartografske reference: GKY: 457217; GKX: 130264; Lat: 46°18'54,37" (46,315103°); Lon: 14°26'22,81" (14,439670°); ETRS89 X: 456847; ETRS89 Y: 130749. Nadmorska višina 955,20 m.
9. Evidenčna številka dediščine: EŠD 5562 Potoče pri Preddvoru - Naselbina pri sv. Jakobu
10. Vrsta najdišča: naselbina
11. Okvirna datacija najdišča: pozna antika, visoki in pozni srednji vek
12. Razlog za izvedbo raziskave: asanacija starih sondažnih izkopov in strukturni pregled najdišča
13. Vrsta raziskave: neinvazivna
14. Raziskovalni postopek: arheološko dokumentiranje uničenja, arheološki strukturni pregled
15. Posebne okoliščine raziskave: /
16. Izvajalec: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana
17. Odgovorna oseba izvajalca: dr. Roman Kuhar (dekan)
18. Vodja raziskave: dr. Andrej Gaspari, univ. dipl. arheol.
19. Namestnik vodje raziskave: asist. Manca Vinazza, univ. dipl. arheol.
20. Strokovni sodelavci: dr. Andrej Gaspari, univ. dipl. arheol.; asist. Manca Vinazza, univ. dipl. arheol.; Žan Špendal, dipl. arheol.; Tadej Špindler, študent arheologije; Simeun Srdanović, študent arheologije
21. Vir financiranja: Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Poljanska cesta 40, 1000 Ljubljana (zanj: Janez Kromar, direktor)
22. Nadzornica raziskave: Judita Lux, univ. dipl. arheol., višja konservatorica
23. Pristojna OE ZVKDS: Kranj
24. Trajanje terenskih del raziskave: 10. 3. 2020–12. 3. 2020
25. Mesto začasne hrambe arhiva najdišča: Oddelek za arheologijo, Zavetiška 5, 1000 Ljubljana
26. Način ureditve območja po končani raziskavi: vzpostavitev prvotnega stanja
27. Ogroženost: gozdna dela; nepooblaščen uporaba detektorjev kovin

Začetni arheološki strukturni pregled osrednjega dela območja poznoantične višinske naselbine na sv. Jakobu nad Potočami ter dokumentiranje in asanacija testnih sond iz leta 1985

Andrej Gaspari in Manca Vinazza

Uvod

Opis motivov in ciljev posega

Po naročilu Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območna enota Kranj, je petčlanska ekipa Oddelka za arheologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani pod vodstvom dr. Andreja Gasparija med 10. in 12. marcem 2020 izvedla asanacijo dveh testnih sond v osrednjem delu območja poznoantične naselbine na pomolu Potoške gore z gotsko cerkvijo sv. Jakoba (parc. št. 1325/3 k.o. 2083 - Breg ob Kokri) ter začetno fazo strukturnega pregleda najdišča (EŠD 5562 Potoče pri Preddvoru - Naselbina pri sv. Jakobu), razglašene za kulturni spomenik lokalnega pomena (Odlok o razglasitvi kulturnih spomenikov v občini Preddvor, Uradno glasilo občine Preddvor, št. 4/2006).

Naročilo je obsegalo čiščenje, dokumentiranje in asanacijo dveh od štirih sond, ki jih je na najdišču oktobra 1985 izkopala arheološka ekipa Gorenskega muzeja pod vodstvom Andreja Valiča (Valič 1986; id. 1987; id. 1988; id. 1990), po končanem posegu pa je bilo opravljeno še osnovno terensko preverjanje lidarskih anomalij in fotografsko dokumentiranje prepoznanih strukturnih enot v osrednjem območju poznoantične višinske naselbine.

Sl. 1: Sv. Jakob nad Potočami (DSC 7525; 11. 3. 2020; foto: Andrej Gaspari)

Naloge in postopki

Postopek ureditve obeh sond, ki je bil predviden z delovnim načrtom z dne 18. 2. 2020 in usklajen s pristojno konservatoriko, Judito Lux, višjo konservatoriko ZVKDS, OE Kranj, je obsegal:

1. Prostorska izmera-umestitev obeh sond v državni koordinatni sistem D96/TM (ETRS);
2. Fotografsko dokumentiranje stanja izkopnih polj obeh sond in okolice pred čiščenjem;
3. Odstranitev listja in vejevja ter ročni izkop polnila, tj. humozno-zemljene komponente ter ruševine kamnitih struktur in sicer izključno do mejne površine izkopov GM Kranj iz oktobra 1985, brez poseganja v intaktne depozite;
4. Dokumentiranje poznoantičnih zidov in nasutja za hodno površino, razkritih v obeh sondah, ter samih mejnih površin sond;
  - prostorsko dokumentiranje linij in referenčnih točk za fotogrametrijo;
  - fotografsko dokumentiranje s trasirkami in referenčnimi točkami;
5. Prostorsko, fotografsko in opisno dokumentiranje stratigrafije v vseh stenah očiščenega izkopa; izdelava fotoskic in stratigrafskih opisov vseh izpostavljenih enot; odvzem vzorcev maltnega veziva dokumentiranih zidov;
6. Prekritje sond z belim geotekstilom (150 g/m²) do zgornjega roba izkopov, oblaganje s plastjo kamna ter zasutje s predhodno izkopanim materialom.

Sestava raziskovalne ekipe

Vodja: doc. dr. Andrej Gaspari; namestnica vodje: asist. Manca Vinazza; sodelujoči študenti prvo in drugostopenjskega programa arheologija: Žan Špendal, Tadej Špindler, Simeun Srdanović.

Seznam uporabljene tehnične opreme

GNSS naprava Leica GS07 s kontrolerjem CS20; totalna postaja Leica TS07; DSLR fotoaparat Nikon D7100; brezpilotni letalnik-kvadrikopter DJI Mavic Pro 2.

Protokol meritev

Stojišča ST 0001 do ST 0006 so bila umeščena v državni koordinatni sistem D96/TM (ETRS) z GNSS napravo Leica GS07/CS20. stojišča ST 0004 do ST 0012 pa. Vse izmere na območju sond 1/2020 = 4/1985 in 2/2020 = 3/1985 so se izvajale z elektronskim tahimetrom Leica TS07, linerarni obrisi struktur v okviru strukturnega pregleda pa z GNSS napravo.

KS	Stojišče	x (<i>Easting</i>)	y (<i>Northing</i>)	z (m nm. v.)	Naprava
D96/TM	ST 0001	456858.507	130763.311	957.9060	GS07/CS20
D96/TM	ST 0002	456846.503	130761.177	956.4140	GS07/CS20
D96/TM	ST 0003	456842.9890	130764.4510	955.6040	GS07/CS20
D96/TM	ST 0004	456842.989	130764.451	955.604	GS07/CS20
D96/TM	ST 0005	456867.273	130753.880	957.652	GS07/CS20

Tabela 1: Seznam izhodišč merilnega sistema

Povzetek delovnega dnevnika o poteku in okoliščinah del

1. dan: 10. 3. 2020 / torek

Vreme: jasno do zmerno oblačno; temperatura: 18/2° C

Ekipa: A. Gaspari, M. Vinazza, Ž. Špendal, T. Špindler, S. Srdanović

Delovnik: 7.00–17.00 (prihod na teren: 8.15; odhod: 16.30)

Dela: umestitev točk merilnega sistema z GNSS napravo; fotografsko dokumentiranje območja obeh sond pred čiščenjem; odstranjevanje listja in vejevja ter izkop zasutja/polnila iz posega v letu 1985.

2. dan: 11. 3. 2020 / sredo

Vreme: pretežno jasno; temperatura: 20/1° C

Ekipa: A. Gaspari, M. Vinazza, Ž. Špendal, T. Špindler, S. Srdanović

Delovnik: 7.00–17.00 (prihod na teren: 8.15; odhod: 16.30)

Dela: dokončanje izkopa zasutja/polnila iz posega v letu 1985; prostorsko in fotografsko dokumentiranje situacije v izpraznjenih sondah; izdelava opisne dokumentacije; oblaganje dna in ostenja sonde v prostoru A z geotekstilom (150 g/m²); ročno oblaganje dna in ostenja s kamnitim materialom ter zasipanje s predhodno izkopano zemljino in listjem; založitev z vejevjem; fotografsko dokumentiranje in linearna izmera površinskih značilnosti na severnem in vzhodnem delu območja naselbine z GNSS napravo.

3. dan: 12. 3. 2020 / četrtek

Vreme: pretežno jasno; temperatura: 19/5° C

Ekipa: A. Gaspari, M. Vinazza, Ž. Špendal, T. Špindler, S. Srdanović

Delovnik: 7.00–17.00 (prihod na teren: 8.15; odhod: 15.30)

Dela: izdelava opisne dokumentacije SE v sondi v objektu B; oblaganje dna in ostenja sonde v prostoru B z geotekstilom; ročno oblaganje dna in ostenja s kamnitim materialom ter zasipanje s predhodno izkopano zemljino in listjem; založitev z vejevjem; linearna izmera objektov A in B s totalno postajo; fotografsko dokumentiranje površinskih značilnosti v osrednjem delu območja naselbine.

Sl. 2: Sv. Jakob nad Potočami. Začetek del v sondi 1/2020 = 4/1985 (DSC 7488; 10. 3. 2020; foto: Andrej Gaspari)

Sl. 3: Sv. Jakob nad Potočami. Začetek del v sondi 1/2020 = 4/1985 (DSC 7490; 10. 3. 2020; foto: Andrej Gaspari)

Sl. 4: Sv. Jakob nad Potočami. Meritve v sondi 1/2020 = 4/1985 (DSC 7490; 10. 3. 2020; foto: Andrej Gaspari)

Sl. 5: Sv. Jakob nad Potočami. Meritve v sondi 2/2020 = 3/1985 (DSC 7757; 11. 3. 2020; foto: Andrej Gaspari)

Asanacija sond

Osnovni namen posega je bila ureditev dveh podolgovatih pravokotnih sond v osrednjem območju poznoantične naselbine, od katerih je bila ena izkopana v vzhodnem delu objekta **A** (sonda 4/1985; *sl.* 6; 7–14; 26: A), druga pa v zahodnem delu severovzhodno ležečega objekta **B** (sonda 3/1984; *sl.* 6; 15–19; 26: B).

Sonda 1 (4/1985)

Lokacija: vzhodni del objekta A; sonda poteka od severovzhodnega kota prostora ob njegovi vzhodni steni in se zaključi pred večjim leskovim grmom okoli 1 m pred domnevanim jugovzhodnim kotom prostora.

Dimenzije: š. 0,8-1,1 m; d. 3,8 m; dosežena gl. 0,5–1,3 m.

SE 0001

Vrsta: vkop

Opis: podolgovata pravokotna jama/vkop.

Interpretacija: vkop sonde 4/1985.

Mere: d. 3,8 m; š. 0,8–1 m; gl. 0,4–1,3 m.

Odnos z drugimi enotami: seka SE 0005; zapolnjena s SE 0002.

SE 0002

Vrsta: pozitiv (polnilo)

Opis: zelo temno rjav (10 YR 2/2) mehak grob melj (50 %) s slabo razporejenimi apnenčastimi kamni velikosti od 10 x 10 x 10 cm do 45 x 30 x 20 cm (40 %) in ostrorobim apnenčastim gruščem velikosti od 2 do 5 cm (10 %) in z obsežnimi koreninskimi spleti, ki na vrhu prehaja v odmrlo listje.

Interpretacija: zasutje sonde 4/1985 s sub-recentnim humusom.

Opomba: skrajno zahodni del zasutja mestoma ni bil popolnoma izkopen zaradi nevarnosti posutja večjih kamnov.

Mere: d. 3,8 m; dok. v. 0,4–1,00 m.

Odnos z drugimi enotami: zapolnjuje SE 0001; leži nad SE 0003; naslanja se na SE 0004, SE 0006 in SE 0007.

Vsebina/najdbe: manjše zaplate belega geotekstila (100 g/m² ?), več fragmentov steklenic in kozarcev za vlaganje.

SE 0003

Vrsta: pozitiv (plast)

Opis: siv (5 YR 5/1) do temno siv (10 YR 4/1), trd peščen melj (70 %) z dobro razporejenim ostrorobim karbonatnim gruščem velikosti do 3 cm (25 %) in apnenčastimi kamni apnenca velikosti do 20 x 10 x 10 cm ter posameznimi kosi rjavo-rumenega apnenega maltnega veziva s karbonatnim agregatom.

Interpretacija: nasutje za hodno površino v objektu A.

Opomba: izkop sonde 4/1985 je v severnem in osrednjem delu posegel v nasutje, tako da je njegova originalna površina ohranjena le v južnem delu sonde.

Mere: dok. d. 3,8 m; š. 0,4–0,8 m.

Odnos z drugimi enotami: pod SE 0002 in SE 0005; nad (naslanja se na) SE 0006 in SE 0007.

SE 0004

Vrsta: pozitiv (plast)

Opis: siv (5 YR 5/1) do svetlo-rjav, trd pesek (60 %) z ostrorobim karbonatnim gruščem velikosti do 3 cm (25 %) in apnenčastimi kamni apnenca velikosti do 20 x 10 x 10 cm ter številnimi kosi rjavo-rumenega apnenega maltnega veziva s karbonatnim agregatom.

Interpretacija: ruševinska plast na hodni površini v objektu A.

Opomba: plast vidna le v severnem delu zahodne stene sonde, kjer se naslanja na severni zid objekta.

Mere: dok. d. 0,7 m; dok. v. 0,3–0,4 m.

Odnos z drugimi enotami: nad SE 0003; pod SE 0005; presekana s SE 0001; naslanja se na SE 0006.

SE 0005

Vrsta: pozitiv (plast)

Opis: zelo temno rjav (10 YR 2/2) mehak grob melj (50 %) s slabo razporejenimi apnenčastimi kamni velikosti od 10 x 10 x 10 cm do 45 x 30 x 20 cm (40 %) in ostrorobim apnenčastim gruščem velikosti od 2 do 5 cm (10 %) in z obsežnimi koreninskimi spleti, ki na vrhu prehaja v odmrlo listje.

Interpretacija: ruševina objekta A s humusom.

Opomba: mejna površina plasti, izpostavljena v sondi, ni bila v celoti očiščena zaradi nevarnosti posutja.

Mere: d. 3,8 m.

Odnos z drugimi enotami: leži nad SE 0004; presekana s SE 0001; naslanja se na SE 0006 in druge stene objekta A.

SE 0006

Vrsta: struktura (zid)

Opis: južno lice zidu iz apnenčastih lomljencev velikosti od 15 x 30 x 10 cm do 40 x 50 x 20 cm (70–85 %), vezanih z rumeno (10 YR 7/6) do svetlo-rjavim, izredno trdnim apnenim maltnim vezivom z agregatom dobro razporejenih zrn (dolomita?) velikosti od 0,3–0,5 cm (10–25 %) in redkimi drobcami gradbenega materiala velikosti do 0,5 cm (1 %). Dokumentiran del lica poteka v nekoliko zamaknjeno od osi zahod–vzhod (azimut 81°). Iregularna zidava brez opaznejših odklonov od navpičnice. Ohranjenih je bilo 7 leg kamnov. Vidno je bilo le zunanje lice.

Opomba: lice zidu je navzdol zakrito z nasutjem za hodno površino SE 0003. Temelj ni bil dosežen.

Interpretacija: del severne stene in severovzhodnega kota objekta A.

Mere: dok. d. 1,0 m; dok. v. 1,10–1,30 m.

Odnos z drugimi enotami: pod/nanj se naslanja SE 0003, SE 0004 in SE 0005.

SE 0007

Vrsta: struktura (zid)

Opis: zahodno lice zidu iz apnenčastih lomljencev velikosti od 15 x 30 x 10 cm do 40 x 40 x 20 cm (70–85 %), vezanih z rumeno (10 YR 7/6) do svetlo-rjavim, izredno trdnim apnenim maltnim vezivom z agregatom dobro razporejenih zrn (dolomita?) velikosti od 0,3–0,5 cm (10–25 %) in posameznimi drobcami gradbenega materiala velikosti do 0,5 cm (1 %). Dokumentiran del lica poteka v nekoliko zamaknjeno od osi sever–jug (azimut 10°). Največji kamni so bili vogalni. Iregularna zidava brez opaznejših odklonov od navpičnice. Maksimalno število ohranjenih leg kamnov je bilo 11, v povprečju pa 8. Vidno je bilo le zunanje lice zidu.

Opomba: lice zidu je navzdol zakrito z nasutjem za hodno površino SE 0003. Temelj ni bil dosežen.

Interpretacija: del vzhodne stene in severovzhodnega kota objekta A.

Mere: dok. d. 3,8 m; dok. v. 0,77–1,45 m.

Odnos z drugimi enotami: pod/nanjo se naslanja SE 0003, SE 0004, SE 0005 in SE 0006.

Vzorci: maltno vezivo (VZ 0001).

Sl. 6: Sv. Jakob nad Potočami. Načrt prostorskih izmer (izdelala: Manca Vinazza)

Sl. 7: Sv. Jakob nad Potočami. Sonda 1/2020=4/1985 pred čiščenjem (DSC 7448; 10. 3. 2020; foto: Andrej Gaspari)

Sl. 8: Sv. Jakob nad Potočami. Po odstranitvi listja v sondi 1/2020 = 4/1985 (DSC 7468; 10. 3. 2020; foto: Andrej Gaspari)

Sl. 9: Sv. Jakob nad Potočami. Kamnito zasutje sonde 1/2020 = 4/1985. Pogled proti severu (DSC 7496; 10. 3. 2020; foto: Andrej Gaspari)

Sl. 10: Sv. Jakob nad Potočami. Sonda 1/2020 = 4/1985.
Nasutje za hodno površino v objektu A. Pogled proti jugu
(DSC 7556; 11. 3. 2020; foto: Andrej Gaspari)

Sl. 11: Sv. Jakob nad Potočami. Sonda 1/2020 = 4/1985. Nasutje za hodno površino v objektu A. Pogled proti severu (DSC 7552; 11. 3. 2020; foto: Andrej Gaspari)

Sl. 12: Sv. Jakob nad Potočami. Sonda 1/2020 = 4/1985. Ruševinska plast nad nasutjem za hodno površino v objektu A. Pogled proti zahodu (DSC 7575; 11. 3. 2020; foto: Andrej Gaspari)

Sl. 13: Sv. Jakob nad Potočami. Sonda 1/2020 = 4/1985. Zasipanje in sanacija. Pogled proti jugu (DSC 7675; 11. 3. 2020; foto: Andrej Gaspari)

Sl. 14: Sv. Jakob nad Potočami. Sonda 1/2020 = 4/1985. Ureditev po koncu posega. Pogled proti severu (DSC 7696; 12. 3. 2020; foto: Andrej Gaspari)

Sonda 2 (3/1985)

Lokacija: zahodni del objekta B; sonda poteka od severozahodnega kota prostora ob njegovi zahodni steni in se zaključuje v groblji okoli 1 m pred domnevanim jugozahodnim kotom prostora.

Dimenzije: š. 1 m; d. 4,2 m; dosežena gl. 0,35–0,7 m.

SE 0008

Vrsta: vkop

Opis: podolgovata pravokotna jama/vkop.

Interpretacija: vkop sonde 3/1985.

Mere: d. 4,2 m; š. 1 m; gl. 0,35–0,7 m.

Odnos z drugimi enotami: zapolnjena s SE 0009.

SE 0009

Vrsta: pozitiv (polnilo)

Opis: zelo temno rjav (10 YR 2/2) mehak grob melj (50 %) s slabo razporejenimi apnenčastimi kamni velikosti od 10 x 10 x 10 cm do 45 x 30 x 20 cm (40 %) in ostrorobim apnenčastim gruščem velikosti od 2 do 5 cm (10 %) in z obsežnimi koreninskimi spleti, ki na vrhu prehaja v odmrlo listje.

Interpretacija: zasutje sonde 3/1985 s sub-recentnim humusom.

Mere: d. 4,2 m; dok. v. 0,3–0,6 m.

Odnos z drugimi enotami: zapolnjuje SE 0008; leži nad SE 0010; naslanja se na SE 0011 in SE 0012.

SE 0010

Vrsta: pozitiv (plast)

Opis: siv (5 YR 5/1) do temno siv (10 YR 4/1), trd peščen melj (70 %) z dobro razporejenim ostrorobim karbonatnim gruščem velikosti do 3 cm (25 %) in apnenčastimi kamni apnenca velikosti do 20 x 10 x 10 cm ter posameznimi kosi rjavo-rumenega apnenega maltnega veziva s karbonatnim agregatom.

Interpretacija: nasutje za hodno površino v objektu B.

Mere: dok. d. 4,2 m.

Odnos z drugimi enotami: pod SE 0009; nad (naslanja se na) SE 0011 in SE 0012.

SE 0011

Vrsta: struktura (zid)

Opis: južno lice zidu iz apnenčastih lomljencev velikosti od 18 x 15 x 10 cm do 28 x 23 x 20 cm (70–85 %), vezanih z rumeno (10 YR 7/6) do svetlo-rjavim, izredno trdnim apnenim maltnim vezivom z agregatom dobro razporejenih zrn (dolomita?) velikosti od 0,3–0,5 cm (10–25 %) in redkimi drobcami gradbenega materiala velikosti do 0,5 cm (1 %). Ohranjenih je bilo 6 leg kamnov, večinoma pa 3–4. Vidno je bilo le zunanje lice.

Opomba: Temelj ni bil dosežen.

Interpretacija: del severne stene in severovzhodnega kota objekta B.

Mere: dok. d. 1,0 m; dok. v. 0,79 m.

Odnos z drugimi enotami: pod/nanjo se naslanja SE 0009, SE 0010.

SE 0012

Vrsta: struktura (zid)

Opis: zahodno lice zidu iz apnenčastih lomljencev velikosti od 17 x 12 x 10 cm do 29 x 16 x 20 cm (70–85 %), vezanih z rumeno (10 YR 7/6) do svetlo-rjavim, izredno trdnim apnenim maltnim vezivom z agregatom dobro razporejenih zrn (dolomita?) velikosti od 0,3–0,5 cm (10–25 %) in posameznimi drobci gradbenega materiala velikosti do 0,5 cm (1 %). Maksimalno število ohranjenih leg kamnom je bilo 6, v povprečju pa 5. Vidno je bilo le zunanje lice zidu.

Opomba: Temelj ni bil dosežen.

Interpretacija: del zahodne stene in severovzhodnega kota objekta B.

Mere: dok. d. 4,2 m; dok. v. do 0,79 m.

Odnos z drugimi enotami: pod/nanjo se naslanja SE 0009, SE 0010.

Vzorci: maltno vezivo (VZ 0002).

Sl. 15: Sv. Jakob nad Potočami. Sonda 2/2020 = 3/1985 pred čiščenjem (DSC 7475; 10. 3. 2020; foto: Andrej Gaspari)

Sl. 16: Sv. Jakob nad Potočami. Sonda 2/2020 = 3/1985. Nasutje za hodno površino v objektu B. Pogled proti severu (DSC 7685; 12. 3. 2020; foto: Andrej Gaspari)

Sl. 17: Sv. Jakob nad Potočami.
Sonda 2/2020 = 3/1985.
Nasutje za hodno površino in
severovzhodni kot objekta B.
Pogled proti severu (DSC 7626;
11. 3. 2020; foto: Andrej
Gaspari)

Sl. 18: Sv. Jakob nad Potočami.
Sonda 2/2020 = 3/1985.
Zasipanje in asanacija (DSC
7765; 12. 3. 2020; foto: Andrej
Gaspari)

Sl. 19: Sv. Jakob nad Potočami.
Sonda 2/2020 = 3/1985.
Ureditev po koncu posega
(DSC 7767; 12. 3. 2020; foto:
Andrej Gaspari)

Začetni strukturni pregled osrednjega dela poznoantične naselbine

Uvod

Med posegi v zvezi z asanacijo sond je bil opravljena začetna faza strukturnega pregleda osrednjega dela hrbta med planinsko kočo Iskra ob cerkvi sv. Jakoba na vzhodu in pobočjem nad nekdanjo »Francijevo« kočo na zahodnem delu pomola, vključno z delom severnega pobočja pod grebenom in večjim delom južnega pobočja. Zaradi pomanjkanja časa so bili izpuščeni jugozahodni del pomola ter območje v okolici cerkve in planinskega doma. Vidljivost na vzhodni polovici in severnem delu območja pregleda je bila zadovoljiva, saj gre za travnate površine z redko posejanim gorskim grmičevjem, brinjem in trnjem, nekoliko slabša pa na zahodni polovici oz. na območju osrednjega dela izpostavljenih poznoantičnih zidov in grobelj, precej gosto poraščenih s trničevjem in sestojem večjih leskovih grmov in posameznih manjših bukev.

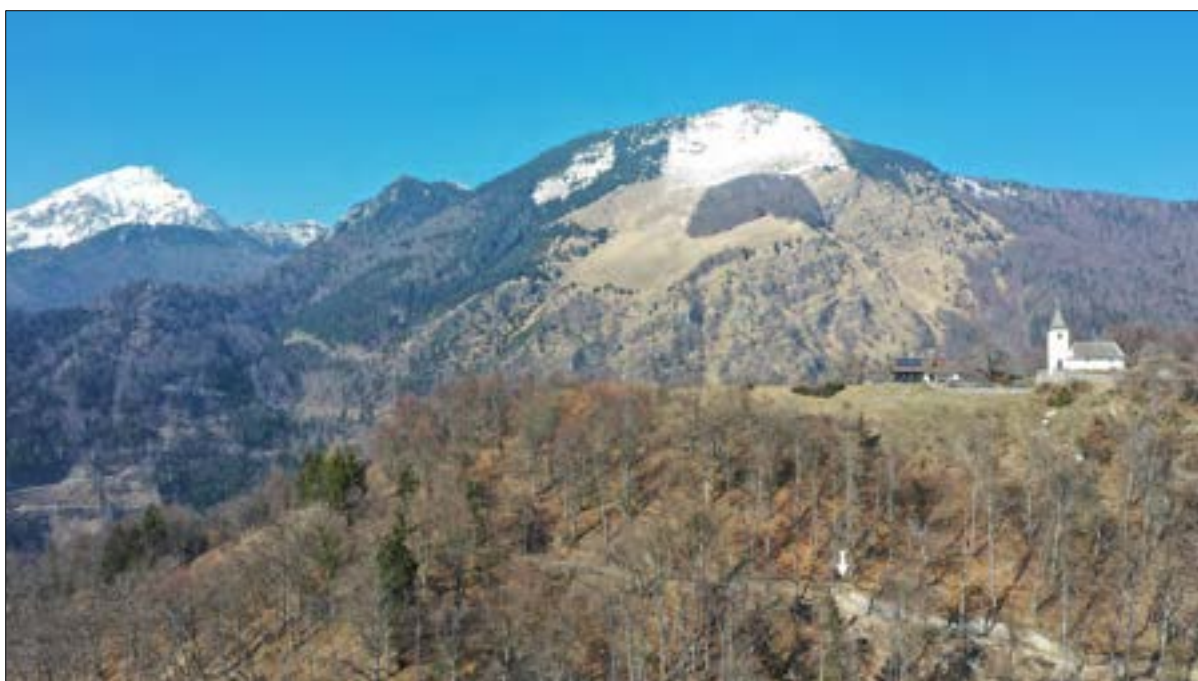
Opazovani so bili predvsem izpostavljeni zidovi in drugi jasno prepoznavni površinski sledovi, npr. kamnite groblje in izraziti linearni prelomi v površju, ki dajejo slutiti obstoj pokopanih struktur, izpuščene pa manjše in manj izrazite uravnave. Opažanja o jedrnem območju pojavljanja struktur se dobro ujemajo z obsegom naselbine na geodetskem načrtu v merilu 1:500 iz maja 1986, ki ga hrani Gorenjski muzej (Valič 1987). Zlasti na jugozahodnem delu potencialnega območja naselbine (sicer izven prostora, zajetega s pregledom) obstaja povečana možnost nadaljnih struktur, kar nakazujejo ostanki domnevnega obrambnega stolpa na strmini v južnem pobočju, poškodovani ob razširitvi dovoza do »Francijevo« koče (Sagadin 2006; Rutar 2014).

Opažene strukture in značilnosti so bile fotografsko dokumentirane z značilnimi pogledi, tiste na območjih v dosegu korekcijskega signala RTK pa tudi z GNSS napravo. Zaradi preglednosti opisa smo jih provizorično označili s črkami od A do I.

Sl. 20: Sv. Jakob nad Potočami. Pogled proti zahodu (DJI 0814; 11. 3. 2020; foto: Andrej Gaspari)

Sl. 21: Sv. Jakob nad Potočami. Pogled z juga. Puščica označuje lego objekta I (DJI 0833; 11. 3. 2020; foto: Andrej Gaspari)

Sl. 22: Sv. Jakob nad Potočami. Pogled z jugovzhoda (DJI 0789; 10. 3. 2020; foto: Andrej Gaspari)

Sl. 23: Sv. Jakob nad Potočami. Pogled s severa (DJI 0822; 11. 3. 2020; foto: Andrej Gaspari)

Sl. 24: Sv. Jakob nad Potočami. Pogled z jugozahoda (DJI 0643; 24. 1. 2020; foto: Andrej Gaspari)

Sl. 25: Sv. Jakob nad Potočami. Objekti Pogled s severozahoda (DJI 0636; 24. 1. 2020; foto: Andrej Gaspari)

Terenski razvid

Na pregledanem območju izstopa skupina vsaj 6 objektov z enim ali dvema, morda tudi več prostori, ki se vrstijo v treh nivojih na južnem pobočju in samem hrbtu grebena (sl. 26). Spodnji nivo stavb, ki leži nad dvema podpornima zidovoma, tvorita objekta A in G (sl. 28–31), ločena z ozkim vmesnim prostorom, ki se navezuje na obzidan presledek v omenjenih podpornih zidovih (vhod?). Oba objekta sta s severnim delom vkopana v pobočje, pri čemer se v pobočje vzhodno od objekta G več deset metrov vleče ozka terasa. V istem nivoju se na omenjene strukture navezuje še manjši pravokoten objekt H (sl. 35), ki se z usmeritvijo prilagaja skrajnemu zahodnemu robu pomola. Drugemu nivoju pripada večji, skoraj kvadraten objekt B (sl. 27), prav tako s severnim delom vkopan v pobočje. Nad njim sledi tik pod hrbtom grebena tretji nivo stavb, ki ga sestavljajo večji podolgovat objekt z vsaj dvema prostoroma (C in D; sl. 36–38) ter vzhodno ležeča objekta E in F (sl. 39), delno vkopana v pobočje. Na podlagi podobnih gradbeno tehničnih značilnosti, dimenzij, prostorskega konteksta in stopnje prekritosti z naravnimi pobočnimi depoziti se zdi, da našteje strukture pripadajo časovno zaključenemu sklopu poznoantične naselbine iz 5./6. stoletja, ki mu lahko pogojno pripišemo še linearno značilnost (sl. 40), morda dostop k omenjenemu presledku pod objektoma A in G, tik pod današnjo potjo, ki diagonalno preči pobočje k cerkvi sv. Jakoba, brez dvoma pa stolpasto gradnjo (I) v južnem pobočju (sl. 41).

Na drugo, nekaj stoletij mlajšo rabo prostora se navezuje še nepojasnjena serija obsežnih (v)kopov na severni strani grebena ter verjetno tudi ostanki večje pravokotne stavbe na samem hrbtu zahodno od planinske kočje. Do kakšne mere in v kakšnem obsegu so ti izkopi oz. objekti posegli v morebitne ostaline poznoantične naselbine na podlagi naših opažanj ni mogoče ugotoviti, nedvomno pa je mogoče del vkopov v južno pobočje in najdbe poznosrednjeveške ali zgodnjenovoveške lončenine v depozitih na območju poznoantičnih stavb A in B povezati s kmetijskim obdelovanjem zemljišča za potrebe pricerkvenega gospodarstva oz. »mežnarije« oz. »postantičnega« gorskega zavetišča okoli srednjeveške cerkve (Valič 1987; k cerkvi z romansko osnovo Komelj 1958–1959; Valič 1990, op. 6).

Sl. 26: Sv. Jakob nad Potočami. Preliminarni načrt struktur in površinskih značilnosti (izdelal: A. Gaspari; podlaga: gisportal.gov.si; Register kulturne dediščine; © GURS, Ministrstvo za kulturo).

Sl. 27: Sv. Jakob nad Potočami. Objekt B. Pogled proti severovzhodu (DSC 6668; 24. 1. 2020; foto: Andrej Gaspari)

Sl. 28: Sv. Jakob nad Potočami. Objekt A. Pogled proti zahodu (DSC 7750; 12. 3. 2020; foto: Andrej Gaspari)

Sl. 29: Sv. Jakob nad Potočami. Objekt G. Pogled proti jugovzhodu (DSC 7703; 11. 3. 2020; foto: Andrej Gaspari)

Sl. 30: Sv. Jakob nad Potočami. Objekt G. Pogled proti vzhodu (DSC 7780; 11. 3. 2020; foto: Andrej Gaspari)

Sl. 31: Sv. Jakob nad Potočami. Presledek med objektoma G in A. Pogled proti zahodu (DSC 7705; 12. 3. 2020; foto: Andrej Gaspari)

Sl. 32: Sv. Jakob nad Potočami. Os južnega roba pozidanega prostora naselbine. Pogled proti zahodu (DSC 7709; 12. 3. 2020; foto: Andrej Gaspari)

Sl. 33: Sv. Jakob nad Potočami. Podporni zid južno od objekta G. Pogled proti severozahodu (DSC 7712; 12. 3. 2020; foto: Andrej Gaspari)

Sl. 34: Sv. Jakob nad Potočami. Obzidan prehod med podpornima zidovoma južno od objektov G in A. Pogled proti severozahodu (DSC 7718; 12. 3. 2020; foto: Andrej Gaspari)

Sl. 35: Sv. Jakob nad Potočami. Objekt H. Pogled proti severozahodu (DSC 7722; 12. 3. 2020; foto: Andrej Gaspari)

Sl. 36: Sv. Jakob nad Potočami. Terasasta izravnava zahodno od objekta C. Pogled proti jugozahodu (DSC 7727; 12. 3. 2020; foto: Andrej Gaspari)

Sl. 37: Sv. Jakob nad Potočami. Objekt C. Pogled proti jugozahodu (DSC 7728; 12. 3. 2020; foto: Andrej Gaspari)

Sl. 38: Sv. Jakob nad Potočami. Objekt D. Pogled proti zahodu (DSC 7734; 12. 3. 2020; foto: Andrej Gaspari)

Sl. 39: Sv. Jakob nad Potočami. Objekta E in F. Pogled proti zahodu (DSC 7740; 12. 3. 2020; foto: Andrej Gaspari)

Sl. 40: Sv. Jakob nad Potočami. Serpentina domnevne poti k presledku med objektoma G in A. Pogled proti jugovzhodu (DSC 7742; 12. 3. 2020; foto: Andrej Gaspari)

Sl. 41: Sv. Jakob nad Potočami. Objekt I. Pogled proti severovzhodu (IMG 8832; 11. 4. 2015; foto: Andrej Gaspari)

Literatura

- KOMELJ, I. 1958–1959, Sv. Jakob nad Potočami. – *Varstvo spomenikov* 7, str. 236–238.
- RUTAR, G. 2014, *Potoče pri Preddvoru - Naselbina pri sv. Jakobu (EŠD 5562). Izmera uničenja*. – Neobjavljeno poročilo, Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Center za konservatorstvo, Center za preventivno arheologijo, št. 00-0068/2014-GR-2014-36,
- SAGADIN, M. 1989, Sv. Jakob nad Potočami. – *Varstvo spomenikov* 31, str. 251.
- SAGADIN, M. 2006, Sv. Jakob nad Potočami. – *Varstvo spomenikov* 39–41, str. 155.
- VALIČ, A. 1986, Potoče - sv. Jakob. – *Varstvo spomenikov* 28, str. 282–283.
- VALIČ, A. 1987, Sv. Jakob nad Preddvorom. – *Varstvo spomenikov* 29, str. 281.
- VALIČ, A. 1988, Sv. Jakob nad Potočami. – *Varstvo spomenikov* 30, str. 265–266.
- VALIČ, A. 1990, Poznoantično najdišče sv. Jakob nad Potočami pri Preddvoru. – *Arheološki vestnik* 41, Ljubljana 1990, str. 431–438.
- VALIČ, A. 1995, Kokra-Corcac. – *Kranjski zbornik*, Kranj, str. 7–12.
- VALIČ, A. 1999, Temeljne arheološke prvine Preddvora. – *Preddvor v času in prostoru*, Kranj, str. 46–48.

Podatki o arhivu najdišča

Arhiv najdišča obsega:

- 1 - najdbe, shranjene v kartonasti škatli;
  - vzorci maltnega veziva (vel. 28,5 × 18 × 13 cm);
- 2 - digitalna kopija originalne in obdelane terenske dokumentacije (USB nosilec):
  - meritve:
    - dnevnik geodetskih izmer (.xls; .pdf);
    - kumulativne izmere (.dwg);
    - seznam stratigrafskih enot (.xls; .pdf)
    - opisi stratigrafskih enot (.pdf)
  - najdbe:
    - seznam vzorcev (.xls; .pdf);
  - dokumenti:
    - kulturno-varstveno mnenje ZVKDS, OE Kranj (.pdf);
- 3 - poročilo v tiskani obliki;
- 4 - poročilo v digitalni verziji (.doc; .pdf; .tiff; .jpg) (USB nosilec).

Arhiv najdišča po zgornjem seznamu je bil dne ..... 2020 predan Zavodu za varstvo kulturne dediščine Slovenije, OE Kranj (za UL FF predal dr. Andrej Gaspari; za ZVKDS, OE Kranj prevzela pristojna konservatorka Judita Lux).